

פרשת נצבים וילך גיליון ד'

מאמר בעניין הנלמד בסדר "הלכה יומית" לאור המבואר בספרי החסידות

או"ח סימן תקפ"ה - הלכות תקיעת שופר

בעשרה מאמרות נברא העולם

פסקו הראשונים כדברי רבי אליעזר שאמר כי בתשרי נברא העולם, ואע"פ שנברא כבר בכ"ה באלול, כבר כתב רבינו בחיי כי עיקר הבריאה נחשבת בראש השנה שאז נוצר האדם שהוא עיקר העולם ותכליתו.

וכבר אמרו חז"ל כי בעשרה מאמרות נברא העולם, וכמו שנאמר "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאיו", וכפי שביאר האלשי"ך ש"בהבל פיו הוא רוח פיו המתפשט בדבורו נתהוו כל צבאם, והוא ג"כ מאמר הנביא 'כי כאשר ירד הגשם וגו', כן יהיה דברי יצא מפי לא ישוב וגו', כי אם עשה את אשר חפצתי וגו', הנה כי הדבור היוצא מפי ית', הוא השליט והעושה את הכל".

ומבואר בספה"ק דברי חיים כי עשרה מאמרות אלו של השי"ת הם השלב האחרון והסופי משלושה חלקי הדיבור הנקראים: הבל קול ודיבור, וכשם שבאדם מכוונים ג' חלקים אלו כנגד ג' חלקי נפשו שהם נפש רוח ונשמה, כך גם אצל השי"ת מקבילים ג' אלו לג' הדרגות: מחשבה, מידות ומלכות, שבאמצעותם נברא העולם.

בתחילה עלה במחשבת השי"ת וברצונו לברוא את העולם, ואז היה העולם כמוס בדעתו ית' ללא התחלקות לפרטי פרטים אלא בכוח ההיולטי, ורק עלתה במחשבתו התענוג שיהיה לו מישור ע"י שיעבודו וכמבואר בספה"ק בני יששכר, לאחר מכן נשלם העולם אף בחלק המידות ע"י שאור השי"ת משפיע ומאיר בעולמות להחיותם ולקיימם, עד שלבסוף נברא העולם בגשמיות, ויצא מן הכוח אל הפועל החיצוני, ושלב זה שהוא הצמצום האחרון לאור השי"ת הנשפע בעולם - מכונה 'מאמרות', וכמבואר בספה"ק קדושת לוי"א.

ג' דרגות אלו נמצאים בכל חלק מהבריאה, כי בכל דבר גשמי יש ג' חלקים המכוונים במשנת הבעש"ט זיע"א: עולמות, נשמות ואלוקות, כי מ'דיבור' השי"ת נברא העולמות' שהוא החלק החיצוני והגשמי ה'מעלים' על החיות הרוחנית הנמצאת בתוכו, מ'קול' השי"ת נברא ה'נשמה' והחיות והתנועה של הדבר, ומ'הבל' השי"ת נברא עצם מציאות וקיום הדבר, וכמש"כ הרה"ק מקאמארא זיע"ע בספה"ק אוצר החיים" כי 'מהבל הזה נתהוו כל הדברים".

ואיתא בספה"ק דברי חיים כי עשרה מאמרות אלו מתחדשים בכל שנה ושנה מחדש בראש השנה, וכמו שכתב הרה"ק מבארדיטשוב זיע"ע בספה"ק קדושת לוי"א כי לעומת חג השבועות שאז הוא התגלות הדיבור האלוקי עצמו הרי שבראש השנה הוא התגלות הדיבור תוך העולמות בצמצום, ועבודת האדם היא להתחבר ולהתדבק באור השי"ת הנשפע מחדש ע"י אלו המאמרות ודיבורים, להכיר במציאות השי"ת ע"י קבלת עול מלכותו בג' חלקי נפשו, וע"י לעורר הרצון העליון בבני ישראל - שבבחי הבל - שהוא המקור והסיבה לבריאת העולמות.

ומבאר שם" שדיבקות זו בהבל דיבור השי"ת נעשית ע"י שלושת חלקי הדיבור של האדם, שהרי דיבורי האדם בונים את המלכות שמים כמו שכתב הרה"ק מדזיקוב זיע"ע בספה"ק עטרת ישועה, והיינו שע"י שהאדם מקשר ומעלה באמצעות 'קול' השופר את אמירת פסוקי מלכיות זכרונות שופרות - שהם בבחי' דיבור - ל'הבל'

העולה מריאותיו על מנת לתקוע, ע"ז מתחבר לרצון העליון הכללי שבבריאת העולם שהוא המקור והחיות לעולם הגשמי, וכפי שיבואר להלן על פי דברי הבעש"ט זיע"א.

"יום תרועה יהיה לכם"

והנה יום ראש השנה נקרא בתורה "יום תרועה", וכן כינו אותו רבותינו הראשונים "יום התרועה", כינוי המתחיל כבר בחודש אלול שאז מתחילים כבר להריע ולתקוע בשופר, וכדאיתא בספה"ק עטרת ישועה: "לזאת מיד באלול תקנו ז"ל לתקוע בשופר, כי אז הוא רזא דיום תרועה יהיה לכם".

ומבואר בספרי החסידות כי לכך נקרא ראש השנה "יום תרועה", על דרך הכתוב בברכותיו של בלעם: "ותרועת מלך בו" דהיינו שהשי"ת הנקרא מלך - חפץ ורוצה בבני ישראל, כי 'תרועה' הוא מלש' רצון, ועיקר רצון השי"ת שבשבילו ברא את העולם הוא שימליכו אותו בני ישראל על עצמם ועל כל העולם כולו, וכן מבואר בספה"ק שפת אמת.

ואיתא בספה"ק מגן אברהם להרה"ק המגיד מטריעסק זיע"ע כי הדרך שבה אנו מעוררים את הרצון והחפץ העליון בנו היא ע"י שאנו מעוררים מתחילה את רצונו הפנימי להתחבר לרצונו יתברך, שהרי כל אחד מיישראל בפנימיותו רוצה לקבל עליו עול מלכותו יתברך, וע"י הרצון התחתון מתעורר הרצון העליון, וכמובא מהרה"ק מקאצק זיע"ע ש"בימי ראש השנה שהוא יום הדין 'יום תרועה יהיה לכם' שנעשה הכל עם הרצון שלנו".

לכך נקרא יום זה "יום תרועה", או כדברי הבעש"ט זיע"א: "הוא מלש' תרעא ושער, דהיינו לפתוח שערי הלב וע"ז את שערי השמים, או מלש' שבירה"י והיינו שהלב האבן של כ"א נשבר ונפתח עד שנגלה הלב בשר".

וכתב השפת אמת כי לפיכך דווקא ביום שזכה "אמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם", כי דייקא אז מתגלה בפועל הרצון הפנימי של כל איש ישראל לקבל עליו עול מלכותו ית', וזהו הזמן הראוי להוציא רצון זה לפועל, ולעורר על ידו את הרצון העליון של השי"ת בעם ישראל.

ואיתא בספה"ק אמרי יוסף כי דבר זה יכול להיעשות אך ורק על ידי בני ישראל, שהרי רק להם יש נשמה בפנימיותם הרוצה וחפצה בקבלת עול מלכותו, שהרי 'גלוי יודוע לפניך שרצונו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה', ולא כשאר העמים שעושים על מנת לקבל פרס ולגרמיהו עבידי כדאיתא בזוה"ק.

לאור זאת מבאר מה שאמרו חז"ל במדרש' "כתיב 'אשרי העם יודעי תרועה', וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן, כמה בוקיניוס יש להם, כמה סלפירגסי יש להם, ואמרת 'אשרי העם יודעי תרועה', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה וגו'", והיינו שרק בני ישראל יודעין לפתות ולרצות את בוראם על ידי התרועה והרצון המתעורר בליבם, וכמו שביאר בספה"ק ישמח ישראל את הפסוק "ותרועת מלך בו" - שכוח התרועה דבני" הוא מחמת ש"מלך בו" דהיינו שהשי"ת נמצא בכא"ו מהם, והיינו שיש בכ"א 'חלק אלוך ממעל', וכדברי רש"י על הפסוק "לך אמר לבי" - 'בשבילך בשליחותיך אומר לבי', וכדאיתא בספה"ק אוהב ישראל. ע"פ דברי הזוה"ק עיי"ש.

א. ר"ה י"ב. כך פסקו הרמב"ן (כפירושו ע"ת בראשית ח ה) והריטב"א (ר"ה ז ע"א), ועי' באריכות בביאור על ס' המצוות לרס"ג (הרב פערלא) עשין עשה נו, שם מביא גם הדעות החולקות עליהם. ב. בראשית א ג. ג. אבות פ"ה מ"א. ד. ועי' מש"כ בספה"ק אהבת שלום (ק) כי הם מכוונים כנגד העשר ספירות (ע"ה שער המלכים פ"ו). ה. איוב לז. ו. ישעיה נה ז. ז. נצבים. ח. וכמבואר באריכות בגיליון הקודם. ט. דברי חיים לר"ה. י. מאמרי חדש תשרי מאמר ג. יא. דרוש לשבועות. יב. דגל מחנה אפרים פ"ח נ"ד (ד"ה תתייס). יג. המכונה "אחסנתא דאבה"ן" (פ"ה שער העמידה פ"ט). יד. פר' שלח בעניין מצות חלה. טו. בסוד הבל, אבות ומוחין, עיי"ש. טז. לר"ה. יז. דרוש לשבועות. יח. דברי חיים שם. יט. ר"ה תרס"ז אות נא. ע"ה"פ "ביום שידובר בה". כ. אבן עזרא ויקרא כג; אברבנאל שם; בית הבחירה למאירי ר"ה לה ע"א. כא. יום י"ה. כב. במדבר כג כא. כג. שפת אמת וילך תרנ"א. כד. דברים, לר"ה, תרנ"ד. כה. נצבים. כו. שפת אמת ליקוטים מקץ. כז. אמת ואמונה קוצק עם סה. כח. ראה בעש"ט ע"ה, לר"ה וי"כ, התעוררות לתקיעת שופר, אות יט. כט. ע"ד הכתוב 'תרועם שבט ברזל' (תהלים ב). ל. שיש שרפי קודש, ע"ה. לא. לר"ה תרנ"ט. לב. ר"ה טו ע"א. לג. נצבים. לד. ברכות יז ע"א. לה. תיקוף תיקון ו' כב ע"ב; וראה מה שהביא הרה"ק מזלצטשוב זיע"ע בספה"ק אורח לחיים בשם רותנו רבי ישכר בער מזלצטשוב (בעל המנשר צדק). לו. אמרי יוסף שם. לז. ויק"ר כט ד. לח. וראה בספה"ק עטרת ישועה פר' בא. לט. מאורן של ישראל, פר' נצבים. מ. תהלים כז ח. מא. תרומה. מב. תיקון ו' כב ע"ב.

ומבואר בספה"ק שם משמאל"ט, כי הנה הרגשות הלב יש להם כניסה ויציאה, והיינו כי החמישה חושים שהם חמשה שערי הלב, ועוד אחד הכולל הנקרא "חוש המשותף" - מוליכין ומביאין ההרגשות אל הלב"א, וכמבואר בספר אורחות צדיקים" ש"חמישה כחות אלו מביאים ללב כל ענין, וכל מעשה ומחשבה נמשכים אחריהם", וכמו"כ יש ששה כחות המוליכין את הרגשות הלב אל החוץ, שהם ה' מוצאות הפה והבל הלב הכולל, ועל ידי התקיעה בשופר - שהיא 'יבבא' הבאה מהבל הלב שהוא כוח הכולל - אנו מעוררים אצלנו את ההרגשה הפנימית להתחבר לרצון העליון שבבריאת העולם, את רצונו האמיתי והפנימי לקבל עלינו עול מלכותו יתברך, רצון הנמצא רק בנקודת הלב של בני ישראל כמבואר בספה"ק בני יששכר"ט.

רצון פנימי זה של כל איש ישראל לפעמים הוא נסתר ונחבא על ידי רצונות חיצוניים וחומריים, אבל תמיד הוא נמצא בפנימיות הלב, וכדוגמת התרועה שמתחילה היא "גנוחי גנח" - כאדם הגונח מלבו, שהוא גניחה הבאה מפנימיות הלב שאנו מתגעגעים להשי"ת בבחינת 'חולת אהבה', ולאחמ"כ הוא "ילילי ליל", והיינו שהאדם מבקש על עניינים גשמיים וצרות חומריות, שזהו תוצאה מהגוף הגשמי שלו - המכסה על הנקודה הפנימית - העוסק תמיד בעצמו ובצרכיו, כמבואר בספה"ק בני יששכר"ט. מטרת ותכלית התרועה ע"י השופר היא להגיע אל הנקודה הפנימית הזאת ולשבר את כל המסכים המבדילים והרצונות הכוזבים המסתירים ומכסים עליה, וכמובא מהרה"ק בעל החידושי הרי"ם ז"ע"ה דלפיכך כשחל ראש השנה להיות בשבת אין צריך לתקוע בשופר, והיינו מחמת שע"י קדושת השבת כבר בא האדם לרצונו הפנימי והרוחני, וכדכתיב "קודש הוא לכם" כלומר שבשבת אפי' ה"לכם" נעשה "קודש", וכמבואר בספה"ק באר מים חיים"ט.

המשך המאמר מהגיליון הקודם בעניין התרת נדרים לאור הג"ל

ואיתא בספה"ק תולדות אהרן להרה"ק מזיטאמיר זי"ע"ה כי זהו ג"כ פירוש המאמר "היתר נדרים פורחין באויר", דהיינו שהיתר הנדרים הוא ע"י פריחתם והבאתם אל בחינת 'אויר' שהוא ספירת החכמה כדכתיב "החכמה מאין תמצא", וע"ד פירוש האריז"ל"ש המובא בספה"ק ערבי נחל"ש שהנדר אין לו עדיין קיום בשעת ההתחייבות עד שלא מקיימו בפועל ולפיכך הוא נחשב כאותיות פורחות באויר"ט, וע"י החכמה אפשר לשנות צירופי אותיות הנדר כמובא בספה"ק חסד לאברהם להרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע"ט, שהרי ללא פירוש אותיות הנדר אין שום משמעות להתחייבות הנדר, שהרי לכן אפשר להתיר הנדר על ידי פתח חרטה כיון שהאדם לא נתכוון לכך, וכדאיתא בספה"ק דברי חיים"ט.

כמו כן, כל הצרות והדינים המסובבים את האדם, סיבתם כי הוא עדיין לא התחבר לגמרי למציאות השי"ת בעולם שלא ברא את עולמו אלא להיטיב לברואיו, והמחובר אליו מרגיש את הטוב ההוא, וכדאיתא בספה"ק שם משמאל"ט כי כאשר יתחבר האדם ל'דבר ה'" המהווה את העולם בכל רגע מחדש, או אז יתחבר לבחינת 'חכמה' - 'חכם המתיר הנדר', וממילא יסורו מעליו כל הנדרים והשבועות, כל המניעות והדינים, וכדאיתא בספה"ק ייטב לב"ט שכאשר האדם מתיר נדרו למטה מתיר השי"ת כנגדו הנדרים למעלה, ואם היו גזירות ודינים הקב"ה מבטלם, ועל דרך

מאמר חז"ל"ט על הכתוב"ט "ויחל משה" - "מלמד שהתיר לו נדרו". ואיתא בספה"ק אגרא דכלה"ט, כי לעתיד לבוא, כאשר יתגלה מלך המשיח יחול מצב זה בבחינת 'נ' ד"ר', שנזכה לני' שערי בינה, בניין המלכות תעמוד על שלמותה, ונראה עין בעין את האלוקות בעולם - "ומלאה הארץ דעה את ה'", וכפי שקורה בשמיים בליל יוה"כ שהוא זמן 'התרת נדרים' בעולם העליון - ביחודא שלים, וכמבואר במאמר התיקון"ז שתיקן האריז"ל לומר קודם 'כל נדרי"ט, וע"י מש"כ הייטב לב זי"ע"ט.

ואמרו חז"ל במס' ראש השנה"ט כי מלוכה זו שאנו ממליכים עלינו את השי"ת ועל ידי זה נזכרים אנו לפניו לטובה, נעשית ע"י התקיעה בשופר, וכמו שפירשו הרשב"א והריטב"א"ט: "ובמה תמליכיהו עליך ובמה יעלה זכרונו לפניו - בשופר"ט. ואע"פ שהשופר בעיקרו הוא חוק בלא טעם כדאמרינן"י "רחמנא אמר תקעו", כבר כתב בעל האשל אשרה"ם מבוסטאטש זי"ע בספרו חוזה דוד"ט כי בד בבד יש גם למצוא לו טעם והסבר, וכלשון הרמב"ם בהל' תשובה"ט: "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו וכו'".

ואיתא בספה"ק שפת אמת"ט על פי המובא בסידור הרב בעל התניא: בשם הבעל שם טוב זי"ע"א"ט, כי לפיכך אנו תוקעין בשופר שהוא 'קול' פשוט הבא מ'הבל' הלב ללא התחלקות לחיתוך האותיות והתיבות שיש ב'דיבור"י, ע"מ לעורר הרצון הקדום והפשוט שבבריאת העולם בבחינת 'הבל' למעלה מהתחלקות דבחי' 'דיבור' ו'קול' וכדברי המגיד ממעזריטש זי"ע"א"ט, וכן מבואר בספה"ק בני יששכר"י ודברי חיים"ה.

ואיתא בספה"ק בני יששכר"י שכשם שבשעה שברא השי"ת את העולם היה הכל מתחילה בדין וצמצום שהרי צמצם כביכול את עצמו ואורו כמבואר בכתבי האריז"ל"ט, אלא שאם יהיה הכל ע"י צמצומים יתגשם העולם כ"כ ויהיה כולו דינים, ולא יוכל להתקיים כך, ועל כן הקדים מידת הרחמים ושיתפה למידת הדין, דהיינו שהמשיך והאיר גם אור השי"ת בתוך העולמות שבנקודת המרכז"י, כך גם השופר הרומז לאור הרצון העליון שהוא בלתי התחלקות לפרטים וצמצומים, אף הוא נעשה באופן כזה שבאמצע נמצאת התרועה המורכבת מקולות שונים ומקוטעים, ומלבדיה אנו מוסיפין ב' קולות פשוטים מלפניה ומלאחריה, כי הפשוטה רומזת לאור הרצון המקיף הנכנס להחיות העולמות בחדס וברחמים בבחי' הבל.

התרת נדרים

נמצא כי עבודת האדם בימים נוראים וקדושים אלו, הוא להתחבר לעשרה מאמרות שהם הדיבור המחיה ומקיים העולם מחדש בכל שנה"ט, ובפרט להידיבק בהבל הפנימי שהוא המחשבה והרצון של השי"ת לברוא העולם - שהוא ספירת חכמה ידועה, המתבטא ע"י תקיעת השופר - המכוון אף הוא כנגד ספירת החכמה, ומעורר אצל האדם את הבל הלב ופנימיותו הנקרא בזוה"ק"ט: "קלא פנימאה דלא אשתמע".

כל ההתחייבויות והשיעבודים שהאדם נוטל על עצמו, כגון נדר או שבועה המבטאים שיעבוד המידות או שיעבוד המציאות להשי"ת"ט, שייכים כאשר האדם מנותק מן החיות האלוקית ואינו חש אותה בכל עת ורגע, כי אז עליו לשעבד רצונותיו האחרים שאינם רוחניים להשי"ת, אך כאשר האדם מרגיש את ההבל הפנימי שבפנימיותו - שבבחינת חכמה - העומד כל כולו לגלות מציאות השי"ת בעולמות, לגדל ולהדר כבוד מלכותו יתברך בעולם, אזי אינו צריך לשום אמצעי והשתעבדות שיקרבו אותו לעשות רצון קונו, שהרי כל רצונותיו הופכים להיות רצון השי"ת בבחינת 'עשה רצונך כרצוני'ט.

לאור זאת מבאר הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע"א"ט כי זוהי המשמעות הפנימית למושג 'התרת נדרים'ט, המתאר את כוח ה'חכם' להתיר את הנדר, וכן גם לגבי כל אדם, כאשר הוא מגיע לדרגת 'חכמה', והיינו שמרגיש את נקודת האלוקות הנמצאת במקור כל דבר גשמי, אזי ממילא בטלים כל הביטולים, שהרי לא שייך להתבטל להשי"ת כאשר האדם מבטל כולו אליו, וכן איתא בספה"ק תולדות יעקב יוסף"ט.

וכן ע"ד כתב בספה"ק מאור ושמש"י כי כל תועלת הנדר הוא כל זמן שעדיין לא עשה האדם תשובה ולכן צריך איזה אמצעי שישמור עליו, אמנם תיכף שעושה תשובה המקרבת את האדם להשי"ת, שוב א"צ כבר לנדרו ויכול להתירו על ידי פתח החרטה.

Table with 4 columns: Date, Day, Location, and Event. Header: הלוח השבועי - "הלכה יומית" [לשבוע הקרוב]. Rows include dates from 27.09.2023 to 03.10.2023 with corresponding days and events like 'סעודת ר"ה', 'עשרת ימי תשובה', etc.

מג. טו ע"א. מד. שם. מה. רשב"א שם. מו. ר"ה טו ע"א. מז. ס. עזרא. וע"ע בספה"ק דברי חיים לר"ה עה"פ תקעו בחודש שופר. מח. פ"ג ה"ד. מט. ליקוטים לר"ה. נ. שער התקיעות רמד ב ד"ה להבין ענין תקיעת שופר. נא. ראה שפת אמת ר"ה תרל"ב. נב. ע"פ זוה"ק ח"ב ג ע"א: "קול אמר לדבור אתי בגין דהא (בראשית ל"א) קול אתי לדבור ומדבר לה בהדיה למהוי כחזא בלא פרוזא כלל בגין דקול איהו (בראשית רמ"ז ב כ"ה א) כלל דבור איהו פרט, ועל דא כלל אצטריך לפרט ופרט אצטריך לכלל, דהא לית קול בלא דבור ולית דבור בלא קול". נג. מגיד דבריו ליעקב את קצב. נד. מאמרי חודש תשרי מאמר ג. נה. פר' נצבים. נו. מאמרי חודש תשרי מאמר ג דרוש י אות יב. נז. בתחילת ע"ח. נח. שהוא הקו (ע"ה שם). נט. ר"ה יום ב'. ס. כמובא בספה"ק אור המאיר (עקב) בשם הראב"ד (פניניו לספר יצירה). סא. ע"י ע"ח שער נ פרק י. סב. הקדמה. סג. מאמרי חודש תשרי מאמר ג דרוש ד אות ו. סד. שם. סה. שיח שרפי קודש אות ה. סו. כי תשא לא יד. סז. וכידוע בתורת הבעש"ט (צוואת הריב"ש דס"ו ע"א רמזי אגדות בס"ס אור תורה דס"ה, מובא בספר בעש"ט עה"ת פר' נח) כי כל עניני הג' ספרים נפתחים הם ג' מיני דיבורים ואכמ"ל. סח. נשא קכא ע"ב. סט. כמבואר בגיליון הקודם. וע"י מש"כ השל"ה הק' תולדות אדם בית ישראל אות ה ואות קמא. ע. וראה באירכות בספה"ק לקוטי תורה על שי"ה אות ד-ה. עא. מגיד דבריו ליעקב אות צג. עב. ע"י בסידור ר' שבת בנין מלקות בשם הבעש"ט, וכן בס' דרכי צדק דף גי אות לח בשם הבעש"ט; כ"ז מובא בס' בעש"ט עה"ת פר' בא הורה ו. עג. מטות אות א ד"ה וז"ש לאסר; וראה במאור ושמש מטות. עד. מטות ד"ה ולבאר הענין. עז. פר' מטות. עח. ע"ח שער טס פרק ה מ"ב. עז. פר' נח. עט. וראה מש"כ בספה"ק מגן אברהם פר' מטות. עפ. פר' בחקותי. פ. פר' מטות ד"ה ולזה י"ל מה. פא. מטות תרע"ג ד"ה בענין הפרת נדרים. פב. פר' מטות ד"ה ויש לפ. פג. ילקוט תשא רמז שצ"ב. פד. שמות לב יא. פה. מטות ד"ה או יאמר שרמו בכאן. פו. ישעיהו יט. פז. וע"י שם משמאל מטות תרע"ג. פח. מטות ד"ה וידוע מאמר.